

Filozofsko-teološki institut D. I., 22./23.
utorkom i četvrtkom u 8:15
ECTS 6, dv. Kolvenbach

Petoknjižje i Povijesne knjige

---

amdg.ffrz.hr

→ Nastava: FTI

→ Petoknjižje i Povijesne knjige

Literatura, Audio udžbenik

יהוה רעי לא אחים (Ps 23)

[adonaj ro'i lo ehsar]

Sheet music for two voices in 4/4 time, key of D major. The lyrics are in Hebrew and English.

Top staff (Treble clef):

- Chords: D, A, G, Fism, Em, A, D.
- Lyrics: 'A - do - naj ro - ï lo' 'eh - sar. 'A - do - naj ro - ï lo' 'eh - sar.

Bottom staff (Treble clef):

- Chords: D, A, G, Fism, Em, A, D.
- Lyrics: 'A - do - naj ro - ï lo' 'eh - sar. 'A - do - naj ro - ï lo' 'eh - sar.

Gospodin je pastir moj
ni u čem ja ne oskudijevam

Knjiga Izlaska

Mojsije – veliki izbavitelj

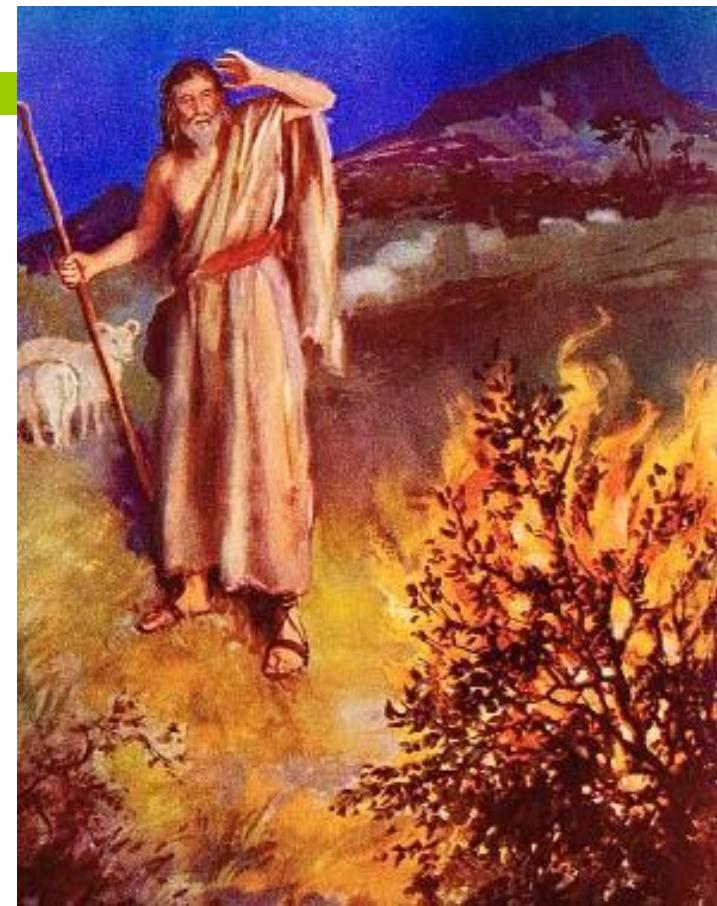
Izl 1,1 **וְאֶלָּא שְׁמוֹת**

“A ovo su imena...”

= Nastavak na Post

usp. Post 46,8

hebr. Š^emot

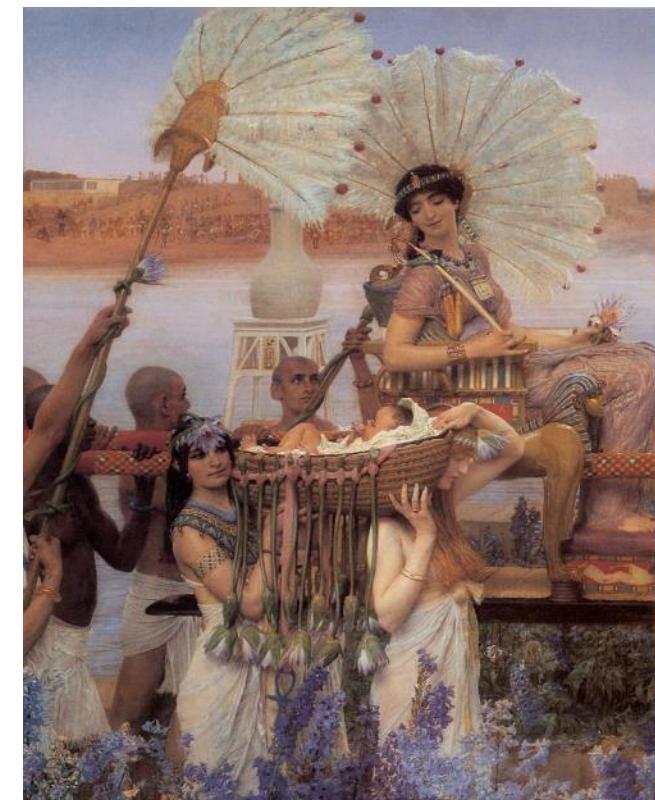

Od djeteta do spasitelja Božjeg naroda

- Spašen (2,3,5):
- Stavljen u košaru (korablјicu – **תְּבָה** *tebâ*)
- Sin faraonove kćeri (Izl 2,10):
  - Ime: **מֹשֶׁה** *moše* – onaj koji izvlači
- Izraelci – “braća” (Izl 2,11)
- *Udara* Egipćanina (Izl 2,12)
  - Njegovi ga optužuju (v14)
  - Faraon ga želi *ubiti* (v15)
- Bijeg
  - Spasitelj (**עִשֵּׂה** KS: obraniti v17)

Sir Lawrence Alma-Tadema, Mojsije
pronađen, 1904.

Podignite, vrata (Ps 24)

A musical score for a hymn. The key signature is F major (one sharp). The time signature is common time (indicated by '4'). The melody consists of quarter notes and eighth notes. The lyrics are written below the notes, aligned with the chords: D, A, Hm, A, G, A, D.

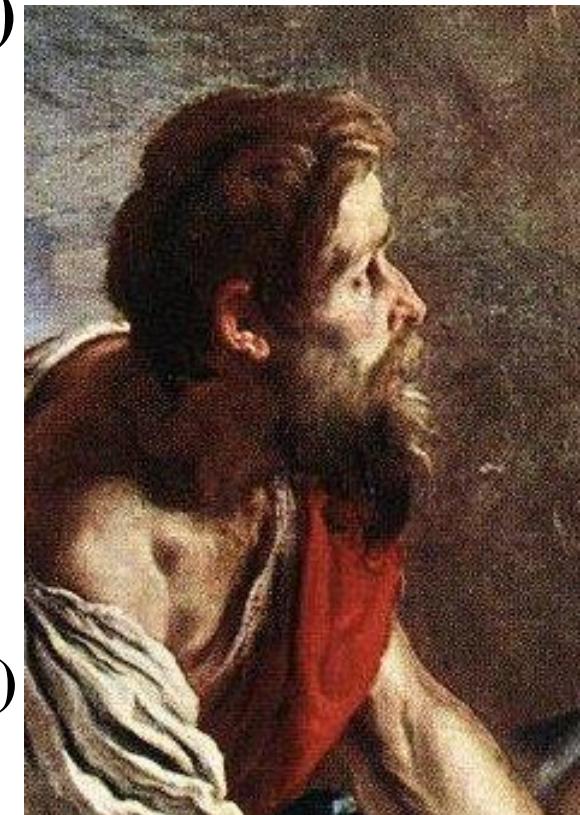
D   A   Hm   A   G   A   D

Po-dig-ni-te vra-ta   nad-vrat-ni-ke svo-je   do-la-zи slav - ni   kralj!

Mojsijevo zvanje (Izl 3,1–4,17)

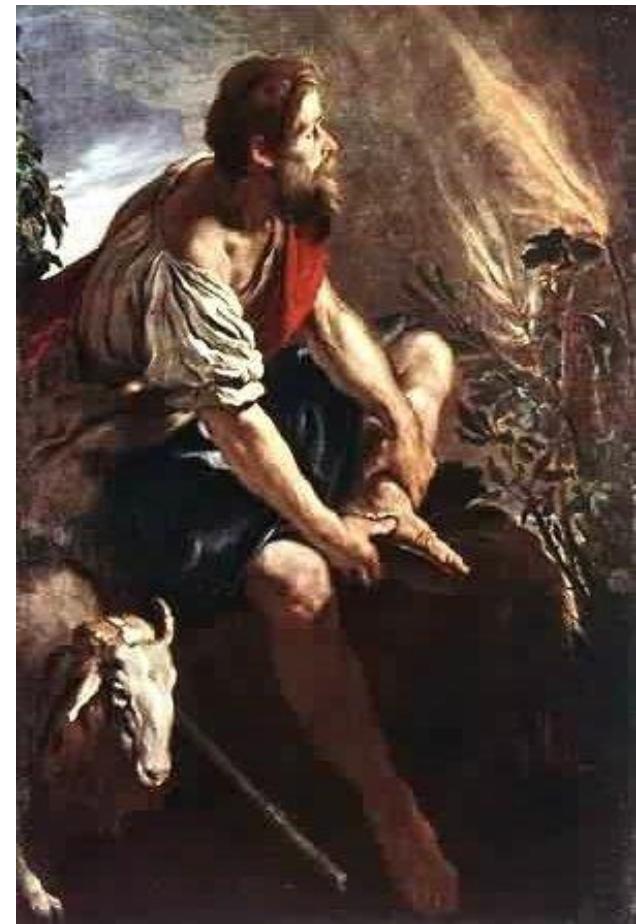
- 2x “Mojsije” – obraćenje, zvanje (3,4)
- שָׁלַח šālah poslati – הָלַךְ hālak ići (v10)
- 1. naznaka nevolje (v7.9);
  - Jad, muka (v7), vapaj (v9)
- 2. nalog (v10): Izvedi narod moj!
- 3. prigovor
- 4. obećanje (v12): Ja ću biti s tobom
- 5. znak potpore (4,2-4.6s.9)
  - Štap/zmija (2-4), ruka (6s), voda/krv (9)
- 3 objekta prigovora (3,11.13;4,1)
  - Mojsije – Bog – narod

Tajanstveni sugovornik

- “glasnik Jahvin” (Izl 3,2) –
→ יהוה → “Bog” *Elohim* (**v4**)
- Abraham, Izak, Jakov i (**v6**)?
  - Amram (6,20)
- יהוה = “Ja sam koji jesam” (3,14)
  - “Bit ću, tko god da ću biti”
= uzvišenost, sloboda
  - Bez obuće (3,5)
  - Spomen za naraštaje (3,15)
  - Milostiv kome sam milostiv (33,19b)
- עמי ‘amî moj narod **3,7.10**
- ירד jarad sići **3,8**

Božja pedagogija

□ 5 Mojsijevih teškoća

■ od krize identiteta 3,11; 4,10

□ Tko sam ja? (3,11)

□ Težak na jeziku (4,10)

■ do izvlačenja (Izl 4,13)

□ Šalji koga hoćeš...? (4,13)

– “Ne bi li ipak netko drugi...?”

□ pedagoški postupak

■ dugačak i otvoren razgovor (3,1-4,17)

■ Bog sama sebe očituje (3,14)

□ ne skriva osjećaje (4,14)

■ ljutnja

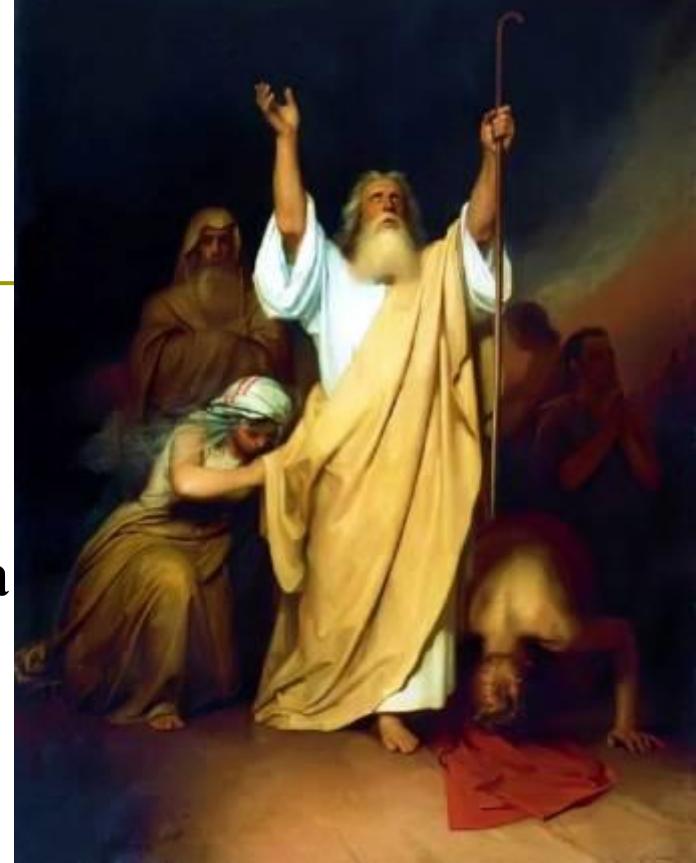
Slika Izlaska (Izl 14)

- **Vjera, steći pouzdanje**
(מִתְּאֵן Izl 14,31 usp. Post 15,6)
– *Tko? U koga?*
- **Zajednica, narod**
- **u Boga i Mojsija (usp. 4,1)**
  - Ako mi ne vjeruju? (4,1)
  - *Stanje u 14,10:*
- **Velik strah (ירא), krik (צעק) (14,10)**
  - *Izopačenje u 11s?*
- **Napad na Mojsija (11s):**
  - Egipat nema grobnih mjesta?
Uzeo si nas da umremo u pustinji (11)
  - Bolje robovanje (12) – kajinovsko lutanje

Precizna pedagogija

- Mojsijev postupak u 14,13:
- “Ne bojte se!” (**ירא**)
- – korijen problema iz v10 (**ירא**)
  - ⇔ protunapad, povlačenje, obrana
  - → “pobojali se (**ירא**) (31)
- **ישע** *jāša'* spasiti – usred voda
  - Mojsijevo iskustvo u Izl 2 + 14,13.30; 15,2:
  - “Gledajte spasenje!” (v13)
  - *יהוה* je *spasio Izraela* (v30)
  - “Postao mi je spasenje” (15,2)
- “Što vičeš (HB, LXX, Vg i Šarić) k meni!” (14,15)
  - Mojsije Bogu (usp. narod u 14,10) **צעק**

Božja pobjeda

- יהוה će se *boriti* za vas (Izl 14,14)
- = Bog čini bezopasnim (14,24s)
  - הַמָּם *hāmam* zbuniti, blokirati (24)
  - Blokirani kotači (25)
  - “Egipat” (26x), ne “Egipćani”
- Svrha: 14,4.18.25?
  - “Egipat će spoznati...” v4.18
  - Tko govori o Bogu i što u v25?
  - Egipat: “יהוה se *bori* za njih” (usp. v14) – spoznaja Boga
- Slika otkupljenja: 14,16.22.29 – nalog, opis, sažetak
- “Posred mora po suhome”

Deset zapovijedi – δέκα λόγοι (Izl 34,28 Pnz 10,4)

Sadržaj i kontekst

Aktualan sadržaj

- Prva zapovijed koja navodi svrhu (usp. Ef 6,2) u Izl 20,12?
- Poštuj svoga oca i svoju majku!
(אֲבָ 'ab, אֶם 'em Izl 20,12; Pnz 5,16)
  - Za koga Dan počinka u Izl 20,10?
- Ne radi ni ti, ni tvoj sin i ni tvoja kći!
(ben, בֵּן bat Izl 20,10; Pnz 5,14)
  - Božja revnost u Izl 20,5?
- “brinem se za krivnju otaca i kod sinova...” (Izl 20,5; Pnz 5,9)
- פְּקֻד *paqad* “pobrinuti se”
  - = OBITELJ

Sugovornik Božji

- Izl 20,1-17 / Pnz 5,6-21
- Cjelovit dijaloški tekst (“Ti”)
  - Obećanje *prije* zapovijedi (Izl 19,5s)
- 5x “**יְהוָה** tvoj Bog”
koji sam te izveo (Izl 20,2)
- Izl 20,5.7.10.12:
  - Bog revan, koji se brine za krivnju predaka i kod potomaka (v5)
  - Ime – ne isprazno izgovarati (v7)
  - pripada mu sedmi dan (v10)
  - onaj koji ti daje tlo pod nogama na kojem možeš dugo živjeti (v12)

Istovjetno u Izl 20 i Pnz 5

- Utemeljenje: ja sam te izveo... Izl 20,2 / Pnz 5,6
  - *Stoga nećeš imati drugih bogova*
  - *Zato ćeš čuvati život, brak, vlasništvo, istinu...*
  - v3; v7:
- Zabrana drugih bogova
  - v5s; v9s:
- Zabrana klanjanja idolima i obrazloženje
  - v7; v11
- Čuvanje Božjeg imena
  - v13-15; v17-19
- Ne ubij, ne razaraj brak, ne kradi

Razlike

■ Zašto Dan Gospodnji (Izl 20,11; Pnz 5,15)?

- Izl: počinak Božji, svetost
- Pnz: izlazak + socijalna dimenzija:
- “sam si bio sluga”

■ Tko govorи u Izl 20,1; Pnz 5,1?

■ Bog (Izl) ⇔ Mojsije (Pnz)

■ Dodatak u Pnz 5,12.16?

■ Mojsijeve riječi Izraelu:

■ “Kao što ti je zapovjedio Jahve, Bog tvoj” (roditelji, subota)

■ “ove riječi” 20,1 ⇔ 4,44

■ תורה tôrâ Zakon (Pouka)

□ Kada: Izl 19,1.16; Pnz 1,3?

■ Izl: 3. mjesec – od Izlaska (19,1), 3. dan (v16)

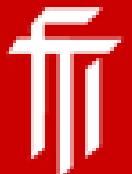
■ Pnz: 1. 11. 40.

□ Gdje: Izl 19,11.18.20.23; Pnz 4,46-49?

■ Izl: brdo Sinaj

■ Pnz: istočno od Jordana, u dolini

Filozofsko-teološki institut D. I., 22./23.
utorkom i četvrtkom u 8:15
ECTS 6, dv. Kolvenbach

Sudbonosna pustinja

---

*Vjera i nevjera
na putu u slobodu
Izl 32,1–14*

Bog mi je štit (Ps 31)

A musical score for a hymn. The key signature is G major (one sharp), and the time signature is common time (4/4). The melody is in C major. The lyrics are in Russian. The notes are primarily quarter notes and eighth notes, with some sixteenth-note patterns. The vocal line starts on G, moves to D, then e, then D again, then G, then D, then C, then D, then G (D). The lyrics are: Bog mi je štit, hri-di-na mo - ja, Bog mi je štit, i moj spas.

G   D   e   D   G   D   C   D   G (D)

Bog mi je štit   hri-di-na mo - ja   Bog mi je štit   i moj spas

Tko je izveo narod?

- Mnjenje o Mojsiju u Izl 32,1:

- “Mojsije nas je izveo”
(usp. v7.23)

- Bog (v7); Aron (v23)

- Povijest: Izraelci su stenjali u ropstvu (Izl 2,23)

- Nalog u 3,10; rezultat u 12,51:

- “izvedi moj narod” (3,10) →

- “izvede יְהוָה sinove Izraelove” (12,51)

- Doživljaj *ropstva* u Izl 16,3:

- lonci s mesom, kruha do mile volje (16,3)

Proizvedeni bog

- ⇔ doživljaj *slobode*: pustinja
  - Zahtjev u Izl 32,1 (v23):
- “Napravi nam boga!”
  - Za kim idemo; tko je Bog
  - ⇔ Što su čuli, što obećali u Izl 20,2 i 24,3.7?
- “Ja sam te izveo” (20,2)
- “Izvršavat ćemo” (24,3.7)
  - “izvršavati i slušati” (7)

Bog i bogovi

- Proglas u Izl 32,4:
- *Evo, tvoj bog koji te izveo...*
- usp. 1 Kr 12,28; Neh 9,18
- “Jeroboamov grijeh”
- אלֹהִים 'elohîm + množina
  - “Izveli su te” (Izl 32,4), “da idu” (v1)
- Tele – ne bik
- Aronov početak (Izl 4,16):
  - Mojsije težak na jeziku (Izl 4,10)
  - “On će ti biti usta” (v16)

Lorrain Claude, Klanjanje zlatnom teletu, 1660.

Aronova uloga

- Veliki svećenik (Lev 8s), praotac
  - “Ne pravite kumirâ od zlata!” (KS)
Šarić: “bogove” (Izl 20,23)
  - Ispravljanje? (Izl 32,5)
- “blagdan u čast יהוה”? (5)
  - Rezultat u Izl 32,6:
- Jelo, piće, zabava
- – u pustinji
  - Aronovski izgovor u v24:
- “Izišlo je ovo tele”

Mojsije na kušnji?

- Na gori: Izl 32,7-10
- Božje riječi Mojsiju
- רַא־תֵּהֶן *ra'îtî* (1. jd.; 32,9)
  - “*vidio sam muke*” (Izl 3,7)
  - “...kako ih tlače” (v9)
  - “*Vidim ovaj narod*” (32,9)
- Božja procjena u 32,8:
  - Skrenuli s puta
  - Klanjanje, žrtve teletu
  - Proglas: “*ovo su tvoji bogovi...*” (32,4.8)
- Neka se moj gnjev raspali! ⇔ stvoriti velik narod! (10)
  - Treba li Mojsijevo dopuštenje?

Zagovornik

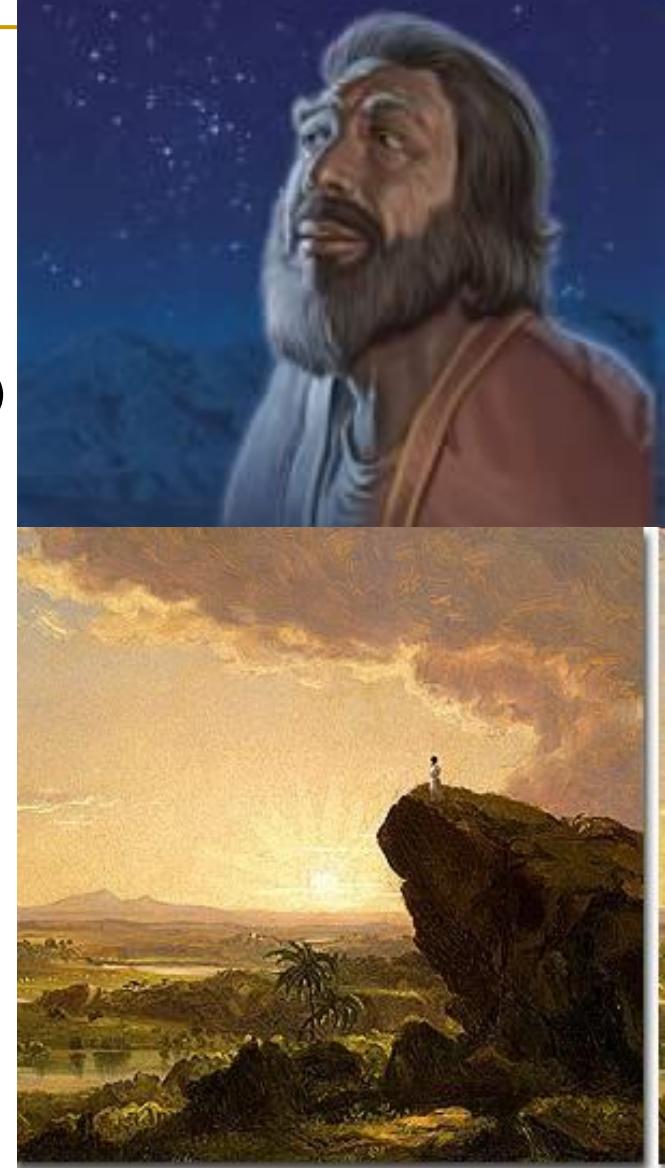
- Izl 32,11-14; pred kim (v11)
- Pred יהָיָה, *Bogom* svojim
  - Tko je izveo iz ropstva?
- “Ti si izveo” (v11)
  - ⇔ Ne (samo) Mojsije (v1.7)
  - ⇔ Ne kip teleta (v4.8)
  - “ja sam te izveo”
(Izl 20,2; Pnz 5,6)
- Božja srdžba u Izl 32,11s:
  - “Čemu?” *לְמַה* *lamâ* (v11)
  - “smiri!” *שׁוּב* *šûb*
– obrati se! (v12)

- Uspjeh? v12.14
- Sažali se! (v12) →
I sažali se (v14)
  - KS: odustati; Šarić: biti
žao, sažaliti se
- נִחְם *niḥam* – ražaliti se,
sažaliti; smilovati se,
smiliti

Molitvena metoda

- 1. Briga za znanje o Bogu (Izl 32,12)
- 2. podsjetnik na *sluge* i
- 3. božansku prisegu u Izl 32,13 (dijalog)
- “Zakleo si se samim sobom” (32,13)
- Potomstvo brojno kao zvijezde
  - Abrahamu: Post 15,5; 22,17
  - Izaku: Post 26,4
- Zemlja Abrahamu:
  - Tvome ću potomstvu dati... (Post 12,7
usp. 13,15; 15,18; 17,8; 24,7)
- Izaku:
  - Tebi i tvome potomstvu dat ću... (Post 26,3s)
- Jakovu:
  - Tebi i tvome potomstvu dat ću... (Post 28,13; 35,12; 48,4)

Mojsijeva druga prilika

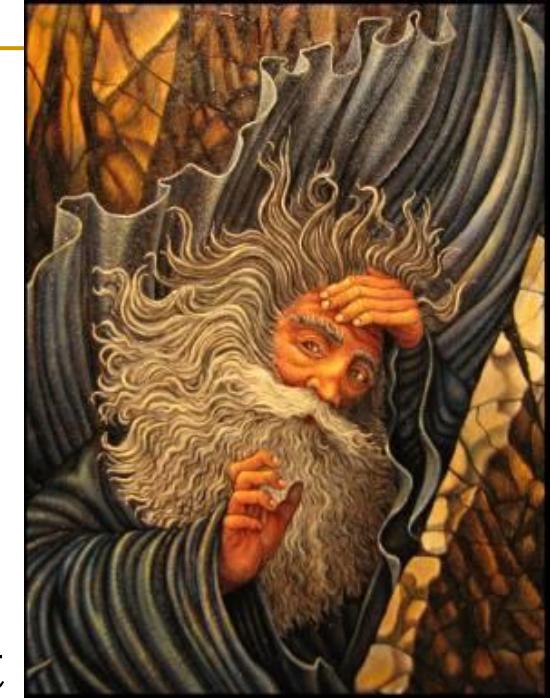
**Iskusni izbavitelj
naroda u Božjoj školi
(Izl 34,5-9)**

Ultimate Bible
Picture Collection

Božje milosrđe (formula)

- *Nalog Mojsiju u 34,2?*
- Popni se na brdo (Izl 34,2); sam (v3)
  - Oblak (5); 40 dana posta (34,28↔24,18)
  - *Definicija imena יהוה u 34,6? Tko govori?*
- Milosrdan (**רָחֵם** *raḥam*),
milostiv (**חִנּוּן** *hanan*), **duga daha, bogat privrženošću** (**חֶסֶד** *hésed*) i **pouzdanošću** (34,6)
= revan (v14)
  - “milostiv sam kome sam milostiv (**רָחֵם** *raḥam*),
smilovat ču se kome ču se smilovati” (**חִנּוּן** *hanan* 33,19)
- Čuva **privrženost** (**חֶסֶד** *hésed*) tisućama,
brine se za krivnju (34,7)
  - Nosi (=oprašta) krivnju, prijestup, grijeh (7)

Pouka Mojsiju

- Objavi mi svoje putove! (Izl 33,13)
  - *Mojsijev postupak u 32,19; 34,2?*
- razbio ploče! (32,19; 34,2)
  - Razbjesnio se (32,19.22 ⇔ 10.11.12)
  - *Po čijem nalogu kazna u 32,28?*
  - “po Mojsijevoj riječi” (KS: nalog; Š. zapovijed)
- *Najavljenе restrikcije u 33,22s:*
  - Pukotina u stijeni (33,22)
  - Ruka koja pokriva (22s)
  - Pogled sleda (v23) ⇔ sve izostavljene, nema ih
- Bog se “spustio” (*ירַד jarad* 34,5 usp. 3,8)

Plodovi

- *Mojsijeva reakcija u Izl 34,8?*
- “Smjesta pade na zemlju i pokloni se”
  - Od fasciniranosti do spoznaje
- Molitva u 34,9 (usp. 33,3; 32,30):
  - “*pođi*” (34,9) ⇔ “*neću poći*” (33,3)
  - “*ako sam ja stekao milost, onda pođi sa svima nama*” (34,9)
  - “*Oprosti nam naše grijeha, naše opačine*” (34,9) ⇔ “*VAŠ grijeh*” (32,30)
  - *Trajni plodovi u 34,28; 29s.35?*
- Nove ploče saveza (34,28)
- Koža na licu sjaji (34,29s.35)

